DOI

Rabbimova F.T.
dotsent
O'ralova N.U.
Stajyor o'qituvchi.
Jizzax davlat pedagogika universiteti

PEDAGOGIK FANLARNI O‘QITISHDA KEYS-STADINI QO‘LLASH XUSUSIYATLARI

Annotatsiya
Ushbu maqolada Prezident qarorlari asosida Ta`lim to`g`risidagi qonunlarni o`rganish orqali kasb-hunar kollejlari, jumladan pedagogik kollejlarida keys-stadi metodlarini qo`llash hususiyatlari ishlab chiqilgan. Keys-stadi texnologiyasining kelib chiqish tarixi va uning o`rganilganlik darajasi. Keys-stadi texnologiyasining asosiy maqsadi o‘quv guruh o‘quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish, mavjud muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali ularning ilmiy–ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. Shuningdek texnologiya talabalarning bilim, ko‘nikma, malakalarini hamkorlikda qo‘llashga, taklif qilingan yechimlarni tahlil qilish orqali muqobil yechimini izlashga o‘rgatuvchi ta’lim texnologiyasidir.
Kalit so`zi:
Pedagogik-texnologiya, ta`lim-tarbiya, model, texnologiya, bilim, ko`nikma, malaka, kompitensiya, keys-stadi, ilmiy-ijodiy, muammo.

Rabbimova F.T.
associate professor
O'ralova N.U.
Trainee teacher.
Jizzakh State Pedagogical University

FEATURES OF THE APPLICATION OF CASE-STAGE IN THE TEACHING OF PEDAGOGICAL SCIENCES

Rezume
In this article, on the basis of the President's decisions, the specifics of applying case-study methods in vocational colleges, including pedagogical colleges, have been developed by studying the Laws on Education. The history of the origin of the case-study technology and its level of study. The main goal of the case-study technology is to activate the learning process of students of the educational group, to develop their scientific and creative abilities by solving existing problem situations. Also, technology is an educational technology that teaches students to

https://wordlyknowledge.uz

use their knowledge, skills, and abilities in cooperation, to search for an alternative solution by analyzing the proposed solutions.

Key words:
Pedagogical-technology, education-education, model, technology, knowledge, skill, competence, competence, case-study, scientific-creative, problem.

Bugungi kunda ta’lim tizimini tubdan isloh, zamon talablarga mos dars jarayonlarini tashkil qilish ta’lim tizimi oldida turgan ustuvor masalardan biridir. Jamiyatimizning ravnaqini va kelajagini belgilab beruvchi bu ta’lim tizimidir.

Mamlakatimizda voyaga yetib kelayotgan har bir yosh avlodni ham ma’nan ham jismonan sog‘lom barkamol qilib kamol toptirish bizning asosiy ustuvor vazifalarimizdan biridir.

Prezidentimiz tomonidan ilmiy asoslab berilgan ta’lim-tarbiya modelini amaliyotga tadbiq etish o‘quv jarayonini texnologiyalash bilan uzviy bog‘liqdir.

Ushbu dastur mazmunida barkamol shaxs va malakali mutaxassisni tarbiyalab voyaga etkazish jarayonining mohiyati to‘laqonli ochib berilgandir. Malakali kadrlar tayyorlash jarayonining har bir bosqichi o‘zida ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, uni yuqori bosqichlarga ko‘tarish, shu bilan birga jahon ta’limi darajasiga etkazish borasida muayyan vazifalarni amalga oshirishi lozim.

Ilg‘or pedagogik texnologiyalarni o‘rganib, ularni o‘quv muassasalarimizga olib kirish zarurligi uqtirilgan, shu sababli ham hozirda ta’lim tizimizda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanib o‘quv jarayonlarda tashkil qilish yuzasidan amaliy harakatlar olib borilmoqda .

Bu yerda, nima uchun bugungi kunda pedagogik texnologiyalarni ilmiy nazariy asosini yaratish va amaliyotga tadbiq etish zaruriyati tug‘ildi degan savol paydo bo‘lishi mumkin. Jamiyatimizga qanchadan qancha bilimli kadrlarni va yuqori malakali olimlarni yetishtirib kelgan o‘qitish uslublari mavjudku, ularning eskirib, talabga javob bermay qolgan va mafkuralashtirilgan joylarni o‘zgartirib, milliy tus berib, foydalanaversa bo‘lmaydimi?- degan mulohazalar ham yo‘q emas. O‘zbekistonning shu kundagi pedagogik jamoatchilikning aksariyati, aynan mana shu yo‘ldan bormoqda. Bu yo‘l ilojsizlikdan izlab topilgan bo‘lib, qisqa muddat xizmat qilishi mumkin. Mustaqillikni qo‘lga kiritgan va buyuk kelajak sari intilayotgan jamiyatga bu yo‘l uzoq hizmat qila olmaydi. Chunki:

Birinchidan: ma’lum sabablarga ko‘ra jahon hamjamiyati taraqqiyotdan ortda qolib ketgan jamiyatimiz, taraqqiy etgan mamlakatlar qatoridan o‘rin olishi uchun, aholi ta’lim olishini jadallashtirish va samaradorligini oshirish maqsadida eng ilg‘or pedagogik tadbirlaridan foydalanish zarurligi:

Ikkinchidan: an’anaviy o‘qitish tizimi yozma va og‘zaki so‘zlarga tayanib ish ko‘rishi tufayli “Axborotli o‘qitish” sifatida tavsiflanib, o‘qituvchi faoliyati birgina o‘quv jarayonining tashkilotchisi sifatida emas, balki nufuzli bilimlar manbaiga aylanib qolganligi;

https://wordlyknowledge.uz

Uchinchidan: Fan-texnika taraqqiyotininig o‘rta rivojlanganligi natijasida axborotlarning keskin ko‘payib borayotganligi va ularni yoshlarga bildirish uchun vaqtning chegaralanganligi;

To‘rtinchidan: kishilik jamiyati o‘z taraqqiyotining shu kundagi bosqichida nazariy va empirik bilimlarga asoslangan tafakkurdan tobora foydali natijaga ega bo‘lgan, aniq yakunga asoslangan texnik tafakkurga o‘tib borayotganligi;

Beshinchidan: yoshlarni hayotga mukammal tayyorlash talabi ularga eng ilg‘or bilim berish usuli hisoblangan ob’ektiv borliqqa yondoshuv tamoyilidan foydalanishni talab qilishidadir.

Pedagogik texnologiya fani yuqorida sanab o‘tilgan 5 ta sababiy shartlarning barcha talablariga javob beradigan ta’limiy tadbirdir.

Bugungi kunda Kasb –hunar kollejlarida, xususan Pedagogika kollejlarida pedagogik fanlar tarkibiga kiruvchi bir qator fanlar o‘quv dasturiga kiritilgan. Biz bilamizki pedagogika kollejlarida “Boshlang‘ich ta'lim tarbiyaviy ishlar tashkilotchisi” yo‘nalishi asosida mutaxassislar tayyorlanadi, ularning o‘quv rejasining asosiy qismini pedagogik fanlar tashkil qiladi. Ular kelgusida ta’lim jarayoning eng asosiy bo‘g‘ini hisoblangan boshlang‘inch ta’lim jarayonida faoliyat olib boradilar, aynan shu bosqich yosh avlodning kamol topishida muhim omil hisoblanadi.

O‘zbekiston ta’lim tizimida boshlang‘inch ta’limni tashkil qilishda pedagogik kadrlarni tayyorlashga alohida e’tibor berilmoqda. Boshlang‘inch sinf o‘qituvchisi oldiga qo‘yilgan vazifalardan ham buni yaqol ko‘rishimiz mumkin. Boshlang‘inch sinf o‘qituvchisi har tomonlama barkamol, chuqur bilimli, dunyoqarashi keng, oldindan kelajak avlod istiqbolini ko‘ra oladigan, o‘quv jarayoniga yangiliklar yaratadigan, o‘z kasbining fidoyisi bo‘lishi kerak. Shundagina u kasbi oldidagi burchini ado qilgan hisoblanadi. Pedagogik kollejlarida ta’lim olayotgan mutaxassislarni kasb burchlarini qalban his qiladigan kadr sifatida tarbiyalash tezkorlik bilan yangiliklar kirib kelayotgan ta’lim sohamiz uchun muhimdir.

Masalan Pedagogika kollejlarida aynan yuqoridagi xislatlarni tarkib toptirish maqsadida, “Pedagogika”, “Tarbiyaviy ishlar metodikasi”, “Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi”, “Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi” kabi fanlar talabalarga o‘qitilib boriladi. Barcha fanlar bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi o‘rta maxsus, kasb hunar ta’limi markazi tomonidan o‘quv dasturlari, o‘quv rejalari ishlab chiqilgan, dastur talablari keltirilgan. Har bir fanni tashkil qilishda dastur talablari va me’yorlariga bo‘ysuniladi

O‘rta Maxsus kasb-hunar kollejlarining o‘quv dasturiga kiritilgan fanlarni o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta’lim mazmuni yanada boyitadi va bo‘lajak mutaxassislarni innovatsion faoliyat bilan tanishtiradi, o‘rgatadi. Ayniqsa O‘rta Maxsus kasb-hunar kollejlarida o‘qitilayotgan pedagogik fanlarni o‘qitishda innovatsion texnologiyalar tarkibiga kiruvchi keys-stadi texnologiyasidan foydalanib o‘quv jarayoni tashkil qilish,

https://wordlyknowledge.uz

bo‘lajak mutaxassisga amaliy faoliyatni oldindan tahlil qilish imkoniyatini beradi, uni shu faoliyat ishtirokchisiga aylantiradi, xulosalarni o‘zining nuqtai-nazarlari asosida qabul qilishga o‘rgatadi. Ta’lim oluvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyatda qo‘llashiga ko‘maklashuvchi bu texnologiya ta’lim samaradorligini oshiradi.

Keys-stadi texnologiyani qo‘llashdan oldin pedagogik fanlar tarkibiga kiruvchi “Pedagogika”, “Tarbiyaviy ishlar metodikasi”, “Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi”, “Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi” kabi fanlarni oldiga qo‘yilgan maqsad vazifalarni chuqur o‘rganish, tahlil qilish lozim. Har bir fanga texnologiyani joriy qilishdan oldin fanning dastur talablarini, ta’lim oluvchilar egallashi lozim bo‘lgan malaka, va ko‘nikmalarni chuqur tahlil qilgan holda amaliy jarayonda qo‘llash o‘rinlidir. Har bir fan o‘z oldiga ma’lum bir maqsad va vazifalarni qo‘ygan holda o‘quv rejasidan o‘rin oladi. Shundagina keys-stadi texnologiyasi oldindan ko‘zlagan maqsad va vazifalarinilarini to‘liq bajara oladi.

Yuqorida keltirilgan fikrlar asosida biz pedagogik fanlar tarkibiga kiruvchi “Pedagogika”, “Tarbiyaviy ishlar metodikasi”, “Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi”, “Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi” kabi o‘quv fanlarining o‘quv rejasi, fan dasturi maqsad vazifalarini, ta’lim oluvchi egallashi lozim bo‘lgan malaka va ko‘nikmalarni quyidagi tahlillar asosida keltirib o‘tamiz.

Pedagogika fanni barcha fanlar tarkibining asosi, bir so‘z bilan aytganda fanlar otasi hisoblanadi, bu fan orqali har bir bo‘lajak pedagog mutaxassis nazariy, amaliy bilimlar bilan qurollanadi, kasbiy mahoratga ega bo‘lib yetuk kadr sifatida shakllanadi. Jamiyatimizda yashayotgan har bir shaxsning har tomonlama kamol topishida bu fanning o‘rni benihoya kattadir.

Pedagogika fanni o‘rganish natijasida o‘quvchilar quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari kerak:
- pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish;
- pedagogik tushuncha va hodisalarning muhim belgilarini ajratib olish;
- o‘qituvchining mashg‘ulotlari, bolalar faoliyatini kuzatish, yozib borish va tahlil qilish;
- ta’limning ta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi xususiyatlarini aniqlay olish va amalga oshirish;
- o‘qituvchilar ilg‘or ish tajribalarini o‘rganish va umumlashtirish;
- o‘quvchilar bilimini nazorat qilish, baholayotganda ichki va tashqi jihatdan izohlash;
- sinfda ayrim guruhda o‘quvchilarning o‘zaro ijobiy aloqalarini shakllantirish;
- maktab ish hujjatlarini yuritish.

Shuningdek Pedagogika fanni o‘rganish natijasida o‘quvchilar quyidagi bilimlarga ham ega bo‘lishlari kerak:
- O‘zbekiston Respublikasi ta’lim tizimi;
- barkamol shaxsni tarbiyalash yo‘llari;

https://wordlyknowledge.uz

- ta’lim jarayoni mohiyati va mazmuni;
- ta’limni tashkil etish metod va yo‘llari;
- dastur mazmunidan mashg‘ulot uchun zarur bo‘lgan qismni ajrata bilish va mashg‘ulot uchun ishlanma tuzish.

Yuqorida keltirib o‘tilgan bilim ko‘nikma, malakalarni talabalarda rivojlantirish pedagogika fanni oldida turgan muhim maqsad va vazifalardandir. Bu jarayoni tashkil qilishda o‘qituvchi va talaba faoliyatidagi hamkorlik katta ahamiyat kasb etadi.

Ma’lumki, inson barkamolligi ko‘proq uning ma’naviy dunyosiga qarab belgilanadi. Jamiyatda yuksak ma’naviy fazilatlarni kamol toptirish, milliy mafkurani shakllantirish, yoshlarni boy madaniy merosimizga, tarixiy an’analarimizga, umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, vatanga muhabbat, istiqlol g‘oyalariga sadoqat ruhida tarbiyalash yurtimizda amalga oshirilayotgan barcha islohotlarning hal qiluvchi omilidir. Maktabdan va sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish avvalo komil insonni shakllantirishninng eng zamonaviy va qulay yo‘nalishlarini topib joriy etishga bog‘liq. “Tarbiyaviy ishlar metodikasi” fani tarbiyaviy ishlarning davr talabiga javob bera oladigan eng ilg‘or usullarini izlab topish, bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy professional xususiyatlarini shakllantirishda muhim o‘rin egallaydi.

Tarbiyaviy ishlar metodikasi o‘quv fanni o‘rganish natijasida o‘quvchilar quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari kerak:
- ma’naviy – ma’rifiy yo‘nalishdagi adabiyotlarni tahlil qilish;
- tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishda asosiy omillarni ajratish;
- o‘qituvchilar ilg‘or tajribalarini o‘rganish va umumlashtirish;
- o‘quvchilar jamoasi bilan ishlash;

Fanni o‘rganish natijasida o‘quvchilar quyidagi bilimlarga ega bo‘lishlari kerak:
- maktabda tarbiyaviy ishlarning asosiy mazmuni va vazifalari;
- tarbiyaviy ishlarning milliy va nazariy asoslari;
- ota – onalar va jamoatchilik bilan ishlash shakllari.

Tarbiyaviy ishlar metodikasi fanni talabani bevosita amaliy faoliyatga undaydi, ularga tadbiq qilib ko‘rish, bajarish imkonini beradi. Bir so‘z bilan aytganda talabani ta’lim- tarbiya jarayoning tashkilotchisiga aylantiradi.

Pedagogik fanlari tarkibiga kiruvchi “Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi” fani yuqorida keltirilgan fanlarning uzviy davomidir. Bu o‘quv fan asosan ta’lim-tarbiyada jarayonida yordamchi fan sifatida qo‘llaniladi, shu bilan birga bu o‘quv fanni orqali biz mustahkamlash tushunchasini to‘liq mohiyatini his qilamiz, aynan ushbu fanni o‘qitishda pedagog kadrlarimiz bor kuch mahoratini saraflashlari talab qilinadi.

Mustaqil O‘zbekiston taraqqiyotida o‘z kuchi, imkoniyatlariga tayanadigan, atrofida sodir bo‘layotgan voqea-hodisalarga mustaqil munosabat bilan yondashadigan, ayni zamonda, o‘z manfaatlarini, mamlakat va xalq manfaatlari

https://wordlyknowledge.uz

bilan uyg‘un holda quradigan, erkin, ham jihatdan barkamol sog‘lom avlodning tarbiyalanishi asosiy o‘rinni egallaydi.

O‘zbekistonning taraqqiyot yo‘li maktablardan boshlanadi. Kadrlar tayyorlashning sifati, erkin fikrlovchi shaxs-fuqaroni kamol toptirish, sinf xonalari va auditoriyalarda kimlar dars berishiga bog‘liq. Shunday ekan, xalq ta’limi uchun yuksak malakali mutaxassislar tayyorlash bugungi kunning asosiy vazifasidir.

Bu fanni o‘qitishning maqsadi boshlang‘ich sinflarda ta’lim-tarbiya ishlarini tashkil etishda, kuni uzaytirilgan guruhlarda o‘quvchining imkoniyati, qobiliyati, bilimini hisobga olish va shakllantirish, o‘quvchilarning bo‘sh vaqtini to‘g‘ri va samarali o‘tkazish yo‘llarini o‘rgatishdan, turli tadbirlar va mashg‘ulotlar tashkil qilish hamda o‘tkazishni o‘rgatishdan iborat.

Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi fani pedagogik kollejlarning o‘quv rejasida umumiy 131 soatni tashkil qiladi, shulardan 48 soati nazariy, 44 soati amaliy, 6 soat kurs ishi loyihasiga, 39 soat mustaqil ish dars soatlariga ajratilgan. Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi fani tarkibi 16 mavzu iborat.

Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi fanini o‘rganish jarayonida o‘quvchilar quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari kerak:

- bo‘lajak mutaxassislar O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida” gi Qonunini bilish;
- yoshlarni har jihatdan yetuk, barkamol qilib tarbiyalash, ijtimoiy hayotga tayyorlash;
- o‘quvchilarning qobiliyati, bilim darajasini hisobga olish, bo‘sh vaqtlarini to‘g‘ri tashkil qilish kabilarni bilish.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi o‘quv fanini o‘rganish natijasida o‘quvchilar quyidagi bilim, ko‘nikma, malakalarga ham ega bo‘lishlari kerak:

- barkamol shaxs modulini tasavvur etish, uning ma’naviyatidagi zaruriy sifatlarni shakllantirish shakl va yo‘llarini izlashlari;
- tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishning nazariy va amaliy asoslarini egallashlari;
- tarbiyaviy tadbirlarning sifat va samaradorligini oshirishda yangicha ishlash metodi va shakllaridan foydalanish san’atiga ega bo‘lishlari.

Ta’lim oluvchilar yuqorida ko‘rsatilgan bilim, ko‘nikma, malakalarni o‘zida shakllantira olsa fanni chuqur egalagan hisoblanadilar. “Kuni uzaytirilgan guruhlarda ta’lim-tarbiya nazariyasi metodikasi” o‘quv fanning oldida turgan asosiy maqsad va vazifalar ham asosan shundan iboratdir.

Biz yuqorida pedagogik fanlar tarkibiga kiruvchi bir necha fanlar haqida zarur ma’lumotlarni keltirdik, bu o‘quv fanlari talabalarni maxsus bilimlar bilan qurollantiradi, ularni amaliy faoliyatga tayyorlaydi. Shu o‘rinda aytish keraki, talaba ijtimoiy hayotning teng a’zosi, jamiyatda sodir bo‘layotgan barcha jarayonlarning ishtirokchisidir, demak unga o‘quv fanlardan tashqari ijtimoiy

https://wordlyknowledge.uz

muhit ham ta'lim- tarbiya beradi, bu vazifalarni bajarishda "Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi" o'quv fanning ahamiyati kattadir.

Bugun jamiyatimizga ko'proq tashabbuskor, innovatsion faoliyat bilan shug'ullana oladigan yoshlar kerak, ular jamiyat hayotidagi voqea-hodisalarning kuzatuvchisi emas ishtirokchisiga aylana olishlari shart va zarurdir.

Bu fanni o'qitishdan maqsad "Kamolot" yoshlar ijtimoiy Harakati va "Kamalak" bolalar tashkilotining maqsad va vazifalarini amalga oshirish yo'llarini o'rgatish, yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasini o'rgatishdir.

Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi o'quv fanni o'quv rejasida 51 soatni tashkil qiladi. Shulardan 24 soat nazariy, 12 soat amiliy,15 soat mustaqil soatlarga ajratiladi.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi "Yoshlar Ittifoqi" ijtimoiy Harakati, "Kamalak" bolalar tashkilotlari yoshlar hayotiga tobora chuqurroq kirib bormoqda.

Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi fanni o'rganish natijasida o'quvchilar quyidagi ko'nikma, malakalarga ega bo'lishlari kerak:

- O'zbekiston Respublikasidagi "Yoshlar Ittifoqi" ijtimoiy harakati dasturi va Nizomini bilishlari;
-"Kamalak" bolalar tashkiloti yo'nalishlarini bilishlari;
- Boshlang'ich tashkilot yetakchisi va uning faoliyati ish mazmunini;
- Boshlang'ich tashilot kengashining faoliyati, ish mazmunini;

Yoshlar tashkilotlari va ular bilan ishlash metodikasi fanni o'rganish natijasida o'quvchilar quyidagi bilimlarga ega bo'lishlari kerak:

- O'zbekiston Respublikasi "Yoshlar Ittifoqi" harakati dasturi va Nizomini bilishlari;
-"Kamalak" bolalar tashkiloti yo'nalishlarini bilishlari;
- Boshlang'ich tashkilot yetakchisi va uning faoliyati ish mazmunini;
-"Yoshlar Ittifoqi" ijtimoiy harakati boshlang'ich tashkilotining ish hujjatlarini yuritish tartibini;
- Boshlang'ich tashkilot kengashi yig'ilishini o'tkazish tartibini.

Yuqorida keltirilgan o'quv fanlari "Boshlang'ich ta'lim tarbiyaviy ishlar tashkilotchisi" mutaxassislarini kasbiy bilim, ko'nikma, malakalarini oshirishda, mustahkam bir binoning bunyod bo'lishida poydevor vazifasini o'taydi. Chuqur egallangan bilim, mustahkam ishonch, tinimsiz qilingan harakat, yuksak salohiyat bo'lajak mutaxassisning samarali faoliyatga undaydi.

https://wordlyknowledge.uz